

დიფერენცირებული მიდგომა მუსიკის გაკვეთილზე

ავტორი: დალი დოლიძე

მოსწავლეთა ესთეტიკურ აღზრდაში მნიშვნელოვან ადგილს იკავებს მუსიკალური განათლება. მუსიკის გაკვეთილები იძლევა შესაძლებლობას, რომ მოსწავლემ განივითაროს ესთეტიკური გემოვნება, პოეტური და მხატვრული შესაძლებლობები, წარმოსახვითი აზროვნება, მოსმენის უნარი. ეს პიროვნული თვისებები ეხმარება მას სასწავლო მასალის ათვისებაში, თვითრეალიზებასა და თვითშეფასების ამაღლებაში. გარდა ამისა, მუსიკა დადებით გავლენას ახდენს ბავშვის ხასიათზე, მის ქმედებებზე.

მუსიკალური ხელოვნების სფეროდან მოსწავლეებს ინფორმაცია უნდა მიეწოდებოდეთ ფსიქოლოგიური და ფიზიოლოგიური განვითარების თავისებურებების გათვალისწინებით. შესაძლებელია ყველა ბავშვის ინდივიდუალურად გათვალისწინებაც. ერთ-ერთი ყველაზე ეფექტური გზაა დიფერენცირებული სწავლება, რომელიც ასევე ხელს უწყობს ახალ სასწავლო პირობებთან ადაპტაციის პროცესს.

ბევრი მეცნიერი მიდის დასკვნამდე, რომ დიფერენცირებული სწავლება მნიშვნელოვანია როგორც სასწავლო მასალის ასათვისებლად, ასევე მოსწავლეების განსავითარებლად.

დიფერენცირებული სწავლის არსი ის გახლავთ, რომ მოსწავლეებმა მიიღონ ფსიქოლოგიური და მეთოდოლოგიური დახმარება, რათა მიაღწიონ წარმატებას საგანმანათლებლო და შემეცნებით საქმიანობაში.

არსებობს ორი სახის დიფერენციაცია:

1. გარეგანი დიფერენციაცია;
2. შინაგანი დიფერენციაცია.

გარეგანი დიფერენციაციის საფუძველია მოსწავლეების შემეცნებითი ინტერესების, მათი შესაძლებლობების გათვალისწინება კონკრეტული ტიპის საქმიანობისთვის.

შიდა დიფერენციაცია ეფუძნება მოსწავლეების მახასიათებლების გათვალისწინებას, რაც გავლენას ახდენს სასწავლო მასალის დაუფლების ეფექტურობაზე, ესენია:

- სოციალურ-დემოგრაფიული მახასიათებლები (სქესი, ასაკი, ეროვნება, ოჯახი);
- სოციალურ-ფსიქოლოგიური მახასიათებლები (მოთხოვნილებები, მოტივები, დამოკიდებულებები, გაგების დონეები);
- ინდივიდუალური პიროვნული თვისებები (აღქმა, მეხსიერება, ყურადღება, მსოფლმხედველობა, ზოგადი განვითარების დონეები);

- ეგზისტენციალურ-პიროვნული თვისებები (ჯანმრთელობის შემანარჩუნებელი ან დამაზიანებელი მდგომარეობები);
- ბიოენერგეტიკული თვისებები (დაბალი, მაღალი ენერგია).

ცხოვრების მზარდი მოთხოვნების ფონზე სკოლაში ათვისებული ცოდნის მოცულობა და შინაარსი იზრდება და რთულდება. რაც უფრო ხელშესახებია ეს პროცესი, მით უფრო მკაფიოდ ვლინდება ინდივიდუალური განსხვავებები სწავლის უნარში. დიფერენცირებული სწავლების საფუძველია თითოეული მოსწავლის მომზადებისა და განვითარების დონის განსაზღვრა, მისი ინდივიდუალური მახასიათებლების შესწავლა.

პროგრამული საგანმანათლებლო მასალის დასაუფლებლად სხვადასხვა მოსწავლეს სჭირდება განსხვავებული დრო, განსხვავებული ფორმა. დიფერენცირებული მიდგომა გულისხმობს ამ განსხვავებების გათვალისწინებას.

ინდივიდუალური დიფერენცირებული სწავლების მიზანია, საგანმანათლებლო პროცესის ორგანიზება ინდივიდის ინდივიდუალური მახასიათებლების გათვალისწინებით.

დიფერენცირებული სწავლებისას მასწავლებლის ამოცანაა, შეისწავლოს მოსწავლეთა სწავლის ინდივიდუალური შესაძლებლობები (ყურადღების, აზროვნების, მეხსიერების განვითარების დონე და ა.შ.), დაადგინოს მათი ცოდნისა და უნარების დონე კონკრეტულ საგანში. შედეგად შესაძლებელი ხდება შემდგომი ინდივიდუალიზაციის განხორციელება.

დიფერენცირებული მიდგომის განხორციელებისას მასწავლებელი უნდა ხელმძღვანელობდეს შემდეგი მოთხოვნებით:

- მოსწავლეებისთვის ხელსაყრელი ატმოსფეროს შექმნა;
- აქტიური კომუნიკაცია მოსწავლეებთან, რათა სასწავლო პროცესი იყოს მოტივირებული; მოსწავლეს ჰქონდეს წარმოდგენა იმის შესახებ, რას მოელიან მისგან.

მე პრაქტიკაში შინაგანი დიფერენციაციის გზით ვცდილობ, განვავითარო მოსწავლეთა შემოქმედებით შესაძლებლობები, ცოდნა და უნარები. მუსიკის გაკვეთილთან მეოთხეკლასელთა ადაპტაცია უმტკივნეულოდ მიმდინარეობს, რადგან მათთვის ყველაფერი ნაცნობი და გასაგებია. თუმცა, მასალა რთულდება და ჩნდება ახალი ამოცანები. როცა კარგად ვიცი ბავშვების ინდივიდუალური მახასიათებლები, ვცდილობ, გამოვიყენო დიფერენცირებული მიდგომა.

მუსიკის გაკვეთილზე მასწავლებელმა ხელი უნდა შეუწყოს მუსიკალური წიგნიერების უკეთ გააზრებასა და ათვისებას, უნდა შეინარჩუნოს მოსწავლეთა ინტერესი გაკვეთილის ბოლომდე, განუვითაროს მოსწავლეებს სერიოზული დამოკიდებულება მუსიკალური ენის საფუძვლების შესწავლისადმი.

ჩემი საქმიანობა მიზნად ისახავს, რომ მოსწავლეებმა ემოციურად აღიქვან პროგრამით გათვალისწინებული მუსიკალური ნაწარმოებები. ბავშვები სწავლობენ მუსიკაში „ჩაღრმავებას“,

ადიქვამენ ბგერის სილამაზეს, რაც კარგი საფუძველია მათი მხატვრული გემოვნების ჩამოსაყალიბებლად.

დაწყებითი საფეხურზე მუსიკის გაკვეთილებზე ვცდილობ, მოსწავლეს გავუძღვიძო ემოცია მუსიკის მშვენიერების მიმართ. მუსიკის აღქმა შესაძლებელია გარკვეული მუსიკალური შესაძლებლობების (მუსიკალური სმენა, ორიენტირებული ყურადღება, ჩამოყალიბებული მუსიკალური იდეები და მუსიკალური მეხსიერება) განვითარების შედეგად. გაკვეთილზე მუდმივად უნდა ჟღერდეს მუსიკა, რათა მან ბავშვებში აღძრას ემოციები, ჰუმანური გრძნობები.

მუსიკის გაკვეთილი არის ერთიანი საგანმანათლებლო და შემოქმედებითი პროცესი. გაკვეთილის მომზადებისას ვფიქრობ იმაზე, თუ როგორ განვავითარო ბავშვებში მუსიკალური შესაძლებლობები და უნარები, მოსწავლეთა განვითარების ინდივიდუალური ფსიქოლოგიური და ფიზიოლოგიური დონის გათვალისწინებით. მუსიკალური განათლება სკოლაში გულისხმობს სკოლის მოსწავლეების არა მხოლოდ ინტელექტუალური, არამედ მუსიკალური შესაძლებლობების (ვოკალური და საგუნდო, რიტმის გრძნობა, ტემპი, ტემბრი, მელოდიური და ჰარმონიული სმენა, შესრულების უნარები) განვითარებას. ეს ამოცანები შეესაბამება მუშაობის გარკვეულ ფორმებს. მუსიკალური აღქმის განვითარება ჩემს გაკვეთილებზე ხორციელდება მუსიკის მოსმენით. ეს ფორმა ხელს უწყობს მუსიკალურ-სმენითი დიაპაზონის გაფართოებას, გარკვეული მუსიკალურ-სმენითი აღქმის, გემოვნებისა და შეფასებითი დამოკიდებულების ჩამოყალიბებას.

აქ დიდი მნიშვნელობა აქვს ჩემს სიტყვიერ ახსნა-განმარტებებს და ინდივიდუალურ საუბრებს მოსწავლეებთან. ბავშვებს ვეხმარები ნაწარმოების ამოცნობაში, ვესაუბრები მის პოზიტიურ გავლენაზე; ვასწავლი, გამოხატონ დამოკიდებულება იმ მუსიკის მიმართ, რომელსაც უსმენენ. მოსმენილი მელოდიიდან მიღებული შთაბეჭდილებების ნახატებად ქცევას ან განწყობის მუსიკალურად გადმოცემას შეუძლია მუსიკალური აღქმის გაღრმავება. იმისთვის, რომ ბავშვებს გავუადვილო იმპროვიზაცია, მე თვითონ ვაჩვენებ პირველ მარტივ მოძრაობებს, რომლებიც შესაბამისობაშია ამ მუსიკასთან. ბავშვებს უყვართ მუსიკაზე მოძრაობა და კარგად ამახსოვრდებათ ის მუსიკა, რომელიც მოძრაობასთან ასოცირდება.

მუსიკა, როგორც მოგეხსენებათ, ყველაზე მძლავრი იარაღია, რომელიც პირდაპირ და უშუალო გავლენას ადამიანის ფსიქიკაზე. შემთხვევითი არ არის, რომ მრავალ ქვეყანაში მუსიკალური თერაპია წარმატებით გამოიყენება ნერვული და ფსიქიკური დაავადებების სამკურნალოდ. ამასთან დაკავშირებით, კლასს ვაცნობ მუსიკალურ მოძრაობას და მუსიკალურ თამაშებს, რომლებიც სასარგებლო გავლენას ახდენს მოსწავლეების ფსიქიკაზე. დაწყებითი სკოლისთვის შემოთავაზებულია თითების თამაშები, რომლებიც ხელს უწყობენ მეტყველების, აზროვნების განვითარებას, (მაგალითად, „ბავშვთა ორკესტრი“).

მასწავლებელმა კარგად უნდა იცოდეს თითოეული მოსწავლის მუსიკალური განვითარების შესაძლებლობები. სიმღერაზე მუშაობისას დავდივარ მერხებს შორის, ყურადღებით ვუსმენ მოსწავლეების სიმღერას, არაზუსტი და ასევე ზუსტი ინტონაციის ბგერებს. მოთმინებაა საჭირო, სანამ არასაკმარისად განვითარებული მუსიკალური სმენის მქონე მოსწავლეები თანდათან სწორად მღერას ისწავლიან.

მოსწავლეთა მუსიკალური სმენის განვითარების დონის მიხედვით კლასი შეიძლება დაიყოს ინტონაციურ ჯგუფებად:

I-ელ ჯგუფში არიან მოსწავლეები, რომლებსაც შეუძლიათ სიმღერის შესრულება მუსიკალური ინსტრუმენტის გარეშე.

II ჯგუფის წევრები სწორად მღერიან, მაგრამ მუსიკალური ინსტრუმენტის ან მასწავლებლის დახმარებით.

III ჯგუფი შედგება ისეთი ბავშვებისგან, რომლებსაც სიმღერაში მხოლოდ გარკვეული ფრაზის შესრულება შეუძლიათ.

IV ჯგუფის წევრები სწორად იღებენ ცალკეულ ბგერებს.

V ჯგუფის წევრებს არ შეუძლიათ სიმღერის დროს სუფთა ნოტების აღება.

I და II ჯგუფები მღერიან სიმღერას თავიდან ბოლომდე, III და IV ჯგუფები სიმღერაში შედიან გარკვეული მუსიკალური ფრაზის ან ბგერის აღებისას. V ჯგუფი მიჰყვება მუშაობის პროცესს, აღნიშნავს სიმღერის რიტმულ ნიმუშს.

მუშაობის შედეგების შესაბამისად მოსწავლეები ერთი ჯგუფიდან მეორეში გადაგყავს (5-დან 4-ში, 3-დან 2-ში). ჯგუფიდან ჯგუფში გადასვლა მოსწავლეებისთვის არის სტიმული.

გაკვეთილებზე მასწავლებელს შეუძლია უკეთესი ადაპტაციისთვის შექმნას წარმატების სიტუაციები სპეციალურად იმ მოსწავლეებისთვის, რომლებიც სხვა გაკვეთილებზე წარუმატებლები არიან, ზეგავლენა მოახდინოს რთულ მოზარდთა როგორც გრძნობებზე, ასევე მათ ქცევაზე.

დასასრულ, შემიძლია აღვნიშნო, რომ მუსიკის გაკვეთილებზე სწავლების ინდივიდუალიზაცია და დიფერენცირება საშუალებას აძლევს თითოეულ მოსწავლეს, გააცნობიეროს საკუთარი თავი, ხოლო მასწავლებელმა მოიძიოს მასალის უმრავლესობისთვის გადაცემის გზები, წაახალისოს მოზარდები.

ინდივიდუალური და დიფერენცირებული მიდგომის განხორციელება საშუალებას გვაძლევს თვალ-ყური ვადევნოთ მოსწავლეების განვითარების დინამიკას. მოსწავლეთა მიღწევების შესაბამისად მასწავლებელი, პერსონალურად, ყველა მოსწავლისთვის ადგენს სწავლების ინდივიდუალურ გეგმას.

მაშასადამე, სწავლებისადმი დიფერენცირებული მიდგომა სტიმულს აძლევს დაბალი შედეგის მქონე მოსწავლეებს, ეხმარება მათ ცოდნის ხარვეზებისა და შემეცნებითი შესაძლებლობების უფრო ფართოდ დანახვაში. შედეგად ისინი მუდმივად ინარჩუნებენ საგნის მიმართ ინტერესს.

მუსიკის გაკვეთილებზე სწავლების დიფერენცირებული მიდგომა ხელს უწყობს მოსწავლეებს სასწავლო აქტივობების წარმატებით განხორციელებაში. ამ აქტივობის შემდეგ, მოსწავლეები თავად იწყებენ შედეგების გაუმჯობესებას, რაც აისახება მათი მათი ინტელექტუალური შესაძლებლობების განვითარებაზე.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. მარიანა ხუნძაყიშვილი სარა ბივერი. განმავითარებელი შეფასება და დიფერენცირებული სწავლება;
2. თეა შილაძე. დიფერენცირებული მიდგომები სწავლებაში;
3. ნანა ლომაძე. სასწავლო მენიუ – დიფერენცირებული სწავლების ინსტრუმენტი;
4. გზამკვლევი – პროფესიული განათლების მასწავლებლებისათვის;
5. ელექტრონული ჟურნალი „მასწავლებელი“;
6. ი.ე. უნტი. განათლების ინდივიდუალიზაცია და დიფერენცია – მ. პედაგოგიკა, 1990 წ.;
7. ჯონ ბინი და ამალია ოლდფილდი „ჯადოსნური სალამური“, 2000 წ.;